

Moldavië en Trans-Dnjestrië

De keuze tussen Oost en West

Kees Homan

De Russische president Dmitri Medvedev gaf zijn Moldavische collega Vladimir Voronin op 25 augustus op zijn residentie aan de Zwarte Zee te verstaan dat diens land niet de fout van Georgië moest herhalen door met geweld de macht over een afgescheiden landsdeel terug te grijpen.¹ Met dit laatste doelde hij uiteraard op Trans-Dnjestrië. Edward Lucas, de correspondent van *The Economist* voor Centraal- en Oost-Europa sinds 1986, spreekt inmiddels over Oost-Europa – waaronder Moldavië – als de frontlijn van een nieuwe Koude Oorlog.²

Een roerige geschiedenis

Zoals meer landen in Oost-Europa overkwam, is ook Moldavië in het verleden heen en weer geschoven, verknipt, van naam veranderd en weer aan elkaar geplakt.³ Het was onder meer en in wisselende samenstelling onderdeel van het Ottomaanse Rijk, tsaristisch Rusland, Roemenië, en de Sovjetunie. Tot de samenvoeging na de Sovjetbezetting van Moldavië op grond van het Molotov-Ribbentroppact van 1940, hadden Moldavië en Trans-Dnjestrië een ander verleden.

Moskou creëerde op 2 augustus 1940 de Moldavische Sovjet Socialistische Republiek (SSR). Deze bestond uit de hoofdzakelijk Russisch sprekende Dnjesterregio (Trans-Dnjestrië), voorheen een autonoom deel van Oekraïne, en de aangrenzende regio van Bessarabië, dat van 1918 tot 1940 deel had uitgemaakt van Roemenië.⁴ In de nadagen van de Sovjetunie groeide in de Dnjesterregio de verontrusting over het groeiende Moldavische nationalisme op de westelijke oever van de Dnjester en de mogelijke hereniging van Moldavië met Roemenië, waarvoor een luidruchtige Moldavische minderheid pleitte. Een wet in 1989 die het Moldavisch als officiële taal instelde, verhoogde de spanning en was één van de redenen dat Trans-Dnjestrië zich op 2 september 1990 afscheidde.

De Trans-Dnjestrische 'Republikeinse Garde' nam in de herfst van 1991 de Moldavische politiebureaus, overheidsgebouwen, scholen,

radiostations en dagbladen in bezit. Vlak daarvoor (op 27 augustus) had Moldavië zich onafhankelijk verklaard van zowel de Sovjetunie als Roemenië. Nadat het land op 2 maart 1992 toetrad tot de Verenigde Naties, gaf de Moldavische president Mircea Snegoer opdracht tot militaire acties tegen de rebellen. De gevechten escaleerden en eindigden na een veldslag op de westelijke oever van de Dnjester met een wapenstilstandsovereenkomst, die op 21 juli 1992 in Moskou werd getekend. Zo'n 700 personen werden in het conflict gedood. De overeenkomst werd afgedwongen door in het gebied aanwezige eenheden van het Russische 14^e Leger.⁵ Er werd een 10 kilometer brede gedemilitariseerde veiligheidszone ingesteld. Rusland, Moldavië en Trans-Dnjestrië leveren ieder 400 militairen aan de vredesmacht, die zijn activiteiten op 29 juli 1992 begon. Een 'Joint Control Commission', bestaande uit vertegenwoordigers van de drie landen en de OVSE, houden toezicht op de veiligheidszone en de vredesmacht.

Trans-Dnjestrië

Trans-Dnjestrië ligt aan de oostelijke oever van de Dnjester, is tweemaal zo groot als Luxemburg, telt ca. 530.000 inwoners en funktioneert inmiddels al meer dan 15 jaar als een *de facto* staat met zijn eigen vlag, munteenheid, politie, regering en parlement. Het beschikt over het merendeel van de industriële infrastructuur van Moldavië. Staal maakt ongeveer 60 procent van de legale export uit en is goed voor de helft van de belastinginkomsten. Daarnaast zijn de directe en



Moldavië

Moldavië, dat 3,8 miljoen inwoners telt, is straat-arm. Het nationaal inkomen per hoofd van de bevolking was met 2.200 dollar in 2007 het laagste in Europa. Meer dan 29 procent van de bevolking leeft in armoede. De economie van het land is voor een belangrijk deel gebaseerd op de productie en export van wijn. Een andere belangrijke sector is de textiel-industrie. De economie van Moldavië kent een grote landbouwsector (deze levert bijna een vierde van het BNP en 38 procent van de totale export) en is afhankelijk van Rusland en Oekraïne.⁷ Het land heeft weinig grondstoffen en is vrijwel geheel afhankelijk van de import van energie evenals ruwe producten voor zijn verwerkende industrieën. Zo'n 25 procent van de beroepsbevolking werkt in het buitenland. De geldzendingen naar hun families in Moldavië bedroegen 1,65 miljard dollar in 2008 en verklaren de groei in de huishoudelijke bestedingen.⁸

Vanwege hun afzonderlijke geschiedenis verschillen Moldavië en Trans-Dnjestrië aanvankelijk in bevolking en cultuur. Moldavië wordt voornamelijk bewoond door een etnisch Roemeense bevolking, die Moldavisch spreekt – hetgeen feitelijk Roemeens is maar om nationalistische redenen Moldavisch wordt genoemd. Het land is lid van de OVSE en de Raad van Europa. In Trans-Dnjestrië was oorspron-

indirecte Russische subsidies van belang. Zo is Trans-Dnjestrië meer dan een miljard dollar schuldig aan de Russische gasfirma Gazprom, maar beide zijden berusten in feite in de niet-betaling hiervan.

De regio wordt geplaagd door corruptie, georganiseerde criminaliteit en smokkel van vleeswaren, olie- en tabaksproducten, alcohol en drugs. De smokkel geschiedt vooral in de vorm van herexport. Zo komen in Oekraïense havens goederen aan met bestemming Trans-Dnjestrië, die na aankomst aldaar naar Oekraïne of over de interne grens naar Moldavië gaan. Aangezien deze herexport illegaal over land en rivieren of door het omkopen van grenswachten geschiedt, ontduiken de importeurs de Moldavische invoerrechten en btw. De smokkel-operaties worden gerund door Russische, Oekraïense en lokale maffia, met hulp van lokale politici.⁶ Maar de inwoners zelf behoren wel tot de armsten van Europa.

De hoofdstad Tiraspol lijkt – met zijn standbeeld van Lenin en de Rosa Luxemburg- en Karl Marxstraat – op een Sovjetopenluchtmuseum. Igor Smirnov, die zichzelf uitriep tot president van Trans-Dnjestrië, werd in december 2006 herkozen voor een vierde termijn van vijf jaar. Hij heeft gezegd dat hij aan zal blijven tot de onafhankelijkheid van Trans-Dnjestrië internationaal is erkend.

kelijk zo'n 40 procent van de bevolking van Moldavische afkomst, wier eerste taal Moldavisch is. Onder de overige 60 procent van de inwoners vormden Oekraïners en Russen de grootste meerderheid. Zij spreken Oekraïens en Russisch. De laatste jaren hebben echter hoe langer hoe meer Russen en Oekraïners Trans-Dnjestrië verlaten vanwege de naar hun mening uitzichtloze politieke en economische situatie, zodat de verhouding van de bevolkingsgroepen aan beide zijden van de Dnjester ongeveer dezelfde is geworden. De regering van Trans-Dnjestrië wordt echter gevormd door lieden die vrijwel allen de Russische nationaliteit hebben.

Gagaoezië

Naast Moldavië en Trans-Dnjestrië is Gagaoezië de derde landstreek in het zuidoosten van Moldavië. De Gagaoezen zijn een Turkssprekend, Orthodox-christelijk volk dat zich in de 18^e eeuw in deze regio vestigde. Na onderhandelingen werd in december 1994 de 'Wet op de speciale status van Gagaoezië' aangenomen en zag het 'Autonome Gagaoezische Territorium' het licht. De regio heeft een eigen regering en een gouverneur. In de hoofdstad Comrat (ruim 20.000 inwoners) staat een echte Gagaoezische staatsuniversiteit, waar bijna al het onderwijs in het Russisch wordt gegeven.

Moldavië is in het verleden heen en weer geschoven, verknipt, van naam veranderd en weer aan elkaar geplakt (kaart: CIA/Perry Castañeda Library Map Collection, University of Texas)

Argumenten pro en contra Trans-Dnjestrise onafhankelijkheid

De onafhankelijkheidsverklaring van de separatistische regering in Tiraspol noemt vier argumenten voor onafhankelijkheid.⁹

In de eerste plaats wordt het recht op zelfbeschikking aangevoerd. Ten tweede wordt de eigen, aparte geschiedenis van Trans-Dnjestrï genoemd. Het derde argument betreft het verschil tussen de Slavische bevolking aan de ene kant van de rivier en de Roemeense bevolking aan de andere kant, met alle hiermee samenhangende verschillen in cultuur, religie, sociaal-economische achtergrond en geschiedenis. Het vierde en laatste argument luidt dat de regering in Chişinău het Molotov-Ribbentroppact uit 1940 nietig heeft verklaard. Daarmee heeft het volgens Tiraspol impliciet afstand gedaan van een claim op Trans-Dnjestrï.

De Moldavische regering beroept zich vooral op het beginsel van territoriale integriteit en het feit dat beide landsdelen al bijna 70 jaar met elkaar verbonden zijn. Bovendien bevindt het grootste deel van de industrie en de hoofdelektriciteitscentrale zich op het gebied van Trans-Dnjestrï. Moldavië heeft meer kans op welvaart wanneer Trans-Dnjestrï er ook deel van uitmaakt.

Familieruzie?

Door de afwezigheid van etnische tegenstellingen kent het conflict tussen Moldavië en Trans-Dnjestrï overigens niet de diepe vijandschap zoals die in de Kaukasus voorkomt, maar lijkt soms op een uit de hand gelopen familieruzie.¹⁰ In feite gaat het om politieke tegenstellingen tussen de (pro-)Russische elite van Trans-Dnjestrï en de nationalistische, regerende elite in Chişinău. Ondanks het conflict bloeit de handel over de Dnjester, en de Trans-Dnjestrise voetbalclub *Sheriff* staat – met een aantal Braziliaanse spelers – bovenaan in de Moldavische competitie.¹¹ In het fraaie, moderne stadion van deze club speelt Moldavië tevens zijn interlandwedstrijden. Er studeren ongeveer 7.000 Trans-Dnjestrïers in Moldavië, en 30.000 Trans-Dnjestrïers beschikken over een auto met Moldavische nummerplaten. Sommige inwoners van Trans-Dnjestrï werken door de week in Chişinău en gaan in het weekend naar huis in Tiraspol.

Betrokkenheid van de Europese Unie

De Europese Unie speelt na het einde van de Koude Oorlog een belang-

rijke rol in Moldavië. De betrekkingen tussen de EU en Moldavië gaan terug tot 1991. De Unie verleende voor diverse programma's tot 2006 zo'n 320 miljoen euro steun. De Europese Commissie nam Moldavië in 2004 op in de 16 landen van haar *European Neighbourhood Policy* (ENP). De betrekkingen intensiveerden na 1 januari 2007, toen door toetreding van Roemenië tot de EU Moldavië een buurland van de Unie werd. Moldavië heeft momenteel een *Partnership and Cooperation Agreement* met de EU, die samenwerking verschaft op vele gebieden en de mogelijkheid biedt voor een vrijhandelsovereenkomst. De EU heeft tussen 2007 en 2010 een bedrag van 207,9 miljoen euro aan hulp uitgetrokken. Ze heeft Moldavië handelsvoorrechten verleend, die toestaan om meer wijn en landbouwproducten naar de EU te exporteren. De EU benoemde daarnaast ook een speciale vertegenwoordiger voor Moldavië en stelde een reisverbod tegen Trans-Dnjestrise leiders in.

De EU lanceerde in november 2005 een 120 personen sterke 'EU Border Assistance Mission' (EUBAM) om langs de hele grens tussen Oekraïne en Moldavië – inclusief het Trans-Dnjestrise segment – het smokkelen tegen te gaan. EU-functionarissen zijn met enig succes doende de met de grenscontrole belaste Oekraïense en Moldavische ambtenaren te trainen en van moderne infrastructuur te voorzien, teneinde in het bijzonder het smokkelen van Trans-Dnjestrï naar Oekraïne serieus aan te pakken. Hierdoor kan de controle aanzienlijk verbeteren en Trans-Dnjestrï voor een belangrijk deel van zijn (illegale) inkomsten worden beroofd. In 2005 zijn Moldavië en Oekraïne eveneens overeengekomen dat de laatste geen goederen meer uit Moldavië (lees: Trans-Dnjestrï) zal invoeren, tenzij die voorzien zijn van de officiële Moldavische exportdocumenten. Dat betekent in de praktijk dat de export van Trans-Dnjestrï via de westelijke oever van de Dnjester moet gaan. Te dien einde hebben honderden Trans-Dnjestrise bedrijven zich in Chişinău laten registreren. Het tot stand komen van de EUBAM en de Oekraïens-Moldavische overeenkomst hebben de handel over de grens in aanzienlijke mate transparanter gemaakt, en tot op heden de meest zichtbare bijdrage geleverd aan een hereniging van Moldavië en Trans-Dnjestrï.¹²

Onderhandelingen over een oplossing

Onderhandelingen over de oplossing van het conflict slepen zich nu al sinds 1992 voort. Die plegen te worden gevoerd in de zogenaamde '5+2'-context, dat wil zeggen tussen de twee betrokken partijen, met de OVSE, Rusland en Oekraïne als bemiddelaars en de EU en de VS als waarnemers. De laatste twee spelers zijn er in 2005 bijgekomen op aandringen van Oekraïne en Moldavië, die hen eveneens als bemiddelaars wilden toevoegen. Door Russisch en Trans-Dnjestrisch verzet daartegen hebben deze echter de titel 'waarnemer' gekregen, hetgeen in de praktijk echter geen verschil bleek te maken. Waarschijnlijk is mede om die reden het onderhandelingsforum sinds het voorjaar van 2006 – wegens Trans-Dnjestrisch (lees Russisch) verzet – niet meer formeel bijeengewees. Informeel hebben enkele ontmoetingen plaatsgevonden, maar zonder doorslaggevend resultaat.

*Trans-Dnjestrï
wordt geplaagd
door corruptie,
criminaliteit en
smokkel*



Moldavië heeft onderwijl geprobeerd om met Rusland bilateraal tot overeenstemming te komen over een regeling, hetgeen echter evenmin tot overeenstemming heeft geleid. Een voorstel dat Moldavië eind 2003 bijna aanvaardde, was een Russisch plan dat in het geheim door de Rus Dmitri Kozak was onderhandeld. Kozak was Eerste Plaatsvervangend Chef van de Presidentiële Administratie en was als vertrouweling van Vladimir Poetin door de president op de zaak gezet. Het zogenoemde Kozak-memorandum 'over de grondbeginselen voor de staatsinrichting van een verenigde staat' hield in dat Moldavië een federatie zou worden, bestaande uit Gagaoezië, Trans-Dnjestrië en Moldavië. Trans-Dnjestrië zou een eigen parlement, regering en rechterlijke macht krijgen. Federale wetsontwerpen die betrekking hebben op gezamenlijke competenties zouden 75 procent van de stemmen moeten krijgen. Dat betekende dat Moldavië zelfs met steun van Gagaoezië nooit dit percentage kon halen en Trans-Dnjestrië alle regelingen officieel kon tegenhouden.

Het toenmalige Nederlandse voorzitterschap van de OVSE verklaarde namens deze organisatie het Kozak-memorandum niet te kunnen steunen. In Chişinău kwamen felle demonstraties tegen Voronin en de Russische president Poetin op gang. Voronin belde de nacht vóór de ondertekening naar Poetin om diens bezoek af te zeggen, waarmee de ondertekening van de onderhandelde staatsregeling niet doorging. De Moldavische relaties met Rusland bekoelden en Voronin verklaarde

dat hij van nu af aan substantiëlere steun van het Westen zou zoeken bij het oplossen van het conflict.

Onderdeel van het Kozak-memorandum was ook dat de Russische troepen voor een periode van 20 jaar in Trans-Dnjestrië zouden blijven. Rusland had echter op de OVSE-top in Istanboel van 1999 beloofd zijn troepen uit onder meer Trans-Dnjestrië terug te trekken, maar heeft daar nooit uitvoering aan gegeven. Als gevolg hiervan weigeren de NAVO-lidstaten het herziene CFE-verdrag over de beperking van de conventionele strijdkrachten in Europa te ratificeren. Rusland, dat in 2004 het verdrag ratificeerde, schortte zijn deelname aan het verdrag in juli 2007 eenzijdig op.

Voronins opportunisme

Het optreden van de Moldavische president Voronin in het conflict kent het nodige opportunisme. Deze communist werd voor het eerst gekozen tot president in 2001, toen zijn partij weer aan de macht kwam. Na tien jaar onafhankelijkheid, met een stagnerende economie en wisselende regeringen, kozen de Moldavische kiezers in 2001 met 50,2 procent voor de Communistische Partij.

Voronin werd in maart 2005 herkozen. Deze verkiezingen stonden onder invloed van de politieke omwenteling in Oekraïne. Voronin en zijn Communistische Partij kozen als platform voor de verkiezingen voor het Europese integratieproject. De partij behaalde de absolute meerderheid (54 van de 101 parlementaire zetels) en bereikte een overeenkomst met het Christendemocratische Volksfront en de Sociaal-Liberale Partij, die een nieuwe termijn voor Voronin veiligstelde.

Als reactie op de nieuwe oriëntatie van Moldavië op Europa, verboden de Russische autoriteiten in 2005 de import van vleesproducten, fruit en groente. In 2006 verhoogde Moskou de voordelige Russische energieprijzen en stelde een embargo in voor het belangrijkste Moldavische exportproduct: wijn. De Moldavische wijn zou namelijk te gevaarlijk zijn voor consumenten. Moldavië zag de maatregel als straf voor zijn nieuwe, pro-westerse koers.

Hoewel Voronin na het Russisch embargo verklaarde dat Moldavië zich strategisch op integratie met de Europese Unie zou richten, zocht hij tegelijkertijd verzoening met Moskou. 20 maanden na afkondiging van de Russische boycot werd deze weer beëindigd. Bovendien was Voronin bereid de Moldavische neutraliteit vast te nagelen en de Russische eigendommen, verkregen van het Smirnov-regiem in Trans-Dnjestrië, niet te zullen aanvechten. Onenigheid bleef echter bestaan over de Russische eis om troepen in Moldavië gelegerd te houden. Voronins favoriete slogan om het Moldavische buitenlands beleid te beschrijven, luidde toen de 'multivector'-strategie: "Moldavië zal zich oriënteren, zoals zijn belangen dicteren."¹³

De Roemeense rol

Voronin verviel in 2007 weer in zijn zigzagbeleid en viel in het openbaar Boekarest aan. 60 procent van de Moldavische bevolking is van

origine Roemeens en spreekt deze taal. Voronin beschuldigde Roemenië ervan zich te assertief te uiten over de Roemeense identiteit van Moldaviërs en het Roemeense staatsburgerschap aan Moldavische burgers te verlenen. Moldaviërs met een Roemeense pas mogen vrij reizen en werk zoeken in de EU. Sinds de toetreding van Roemenië hebben zo'n 100.000 Moldaviërs het Roemeens staatsburgerschap gekregen. Vele Roemenen hopen bovendien op een eventuele Roemeens-Moldavische hereniging, maar in Moldavië bestaat hiervoor nauwelijks steun.

De Moldavische nationale veiligheidsstrategie

Het Moldavische parlement keurde op 22 mei vorig jaar een nationale veiligheidsstrategie goed die Trans-Dnjestrië als "een gevaar voor Moldavië" aanmerkt.¹⁴ Het document stelt tevens dat Moldavië een neutraal land is, dat geen deel kan uitmaken van militaire blokken en geen buitenlandse militaire troepen en munitie op zijn grondgebied toestaat. Dit laat onverlet dat Moldavië wel deelneemt aan het *Partnership for Peace*-programma en het *Individual Partnership Action Plan* van de NAVO, die het vooral ziet in de context van het bereiken van westerse veiligheidsstandaarden. De strategie vermeldt ook dat Moldavië streeft naar het lidmaatschap van de Europese Unie. De reactie van Trans-Dnjestrië op deze strategie was voorspelbaar. Zij beschouwt het document als een "oorlogsverklaring" aan het adres van Tiraspol.¹⁵

Ernstige corruptie

Moldavië probeert de laatste jaren belangrijke economische hervormingen op gang te brengen. Om buitenlandse investeerders aan te trekken zijn bijvoorbeeld de ondernemingsbelastingen tot nul verlaagd. Maar de economie maakt niet zo'n groei door als mogelijk zou zijn, omdat

Moldavië zwaar corrupt blijft, waardoor ondernemers en investeerders ontmoedigd worden. Het land stond vorig jaar op de corruptie-index van *Transparency International* van de 180 landen op de 109^e plaats.¹⁶ Volgens de *Global Integrity Index* van 2008 zijn vooral de rechtshandhaving, de media en de verschuldigde rekenschap (*accountability*) van overheidsorganen in Moldavië zeer zwak ontwikkeld.¹⁷

Moldavië doet het op politiek gebied ook niet goed. Hoewel de maatschappij liberaler is dan die van Trans-Dnjestrië (waar Smirnov voornamelijk als een leenman regeert), vertoont Voronin ook autoritaire karaktertrekken. Hij behandelt de oppositie met minachting en arrogantie. Maar erger is dat hij met het systeem knoeit ten gunste van

zichzelf. Zijn Communistische Partij gebruikt haar controle op de publieke tv (de enige nieuwsbron voor ongeveer 80 procent van de Moldovaren) om 'ongewenste' politici en analisten uit te sluiten. Als resultaat van dit alles zien de Trans-Dnjestriërs onvoldoende verschil tussen Moldavië en hun eigen, nog meer corrupte en autoritaire leiderschap.

Inmiddels zijn de volgende parlementaire verkiezingen gepland voor 5 april a.s., met kort daarna presidentiële verkiezingen door het nieuw gekozen parlement. Om de kansen van de Communistische Partij te vergroten heeft de communistische meerderheid in het parlement een nieuwe wet aangenomen, die verbiedt dat er voor de verkiezingen coalities tussen partijen worden gesloten. Tevens is er een kiesdrempel van zes procent ingevoerd, die een partij nodig heeft om zetels in het parlement te verkrijgen. Deze wet zal de verdeelde oppositie waarschijnlijk benadelen. De controle van de overheid op de elektronische media zal de Communistische Partij waarschijnlijk ook bevoordelen.

De Russische positie

Rusland speelt uiteraard een cruciale rol in het Moldavië-Trans-Dnjestriëconflict. Na de ineenstorting van de Sovjetunie hebben de Russische machthebbers veel macht en invloed in de voormalige Sovjetrepublieken verloren. Deze willen zij nu, met uitzondering van de Baltische staten, zien terug te winnen. Als Moldavië zich uiteindelijk bij het Westen aansluit, zou Rusland weer een voormalige Sovjetrepubliek verliezen met een zekere – hoewel kleine – strategische relevantie voor de Zwarte Zee.

In 2006 sprak zich in een referendum 97 procent van de Trans-Dnjestrische bevolking uit voor onafhankelijkheid en een vrije associatie met Rusland. De Russische regering is hier echter een tegenstander van. De *status quo* die na de korte oorlog in 1992 is ontstaan, heeft voor de Russen een ideale situatie gecreëerd, waarin ze zowel in Trans-Dnjestrië als in Moldavië veel zeggenschap behouden. Zo is de Moldavische economie en maatschappij sterk met de Russische economie verbonden en is de energietoevoer naar Moldavië volledig in Russische handen. Hoewel de Russen naar buiten de indruk wekken naar een oplossing te zoeken, zijn ze achter de schermen blij met hun machtspositie in Moldavië.

Recente ontwikkelingen

President Voronin stelt zich, zoals gezegd, bij de onderhandelingen op het standpunt dat deze moeten geschieden in de 5+2-formule. Hij vindt dat de gesprekken met Rusland en Trans-Dnjestrië slechts een consultatieve status hebben. Smirnov verklaart steeds het tegenovergestelde. Bij dit laatste speelt een belangrijke rol dat Rusland en Trans-Dnjestrië het Kozak-memorandum als uitgangspunt voor verdere onderhandelingen willen gebruiken. Zo vertelde de Russische plaatsvervangend premier, Igor Sjoevalov, tijdens een top van ex-Sovjetpremiers in Chişinău op 14 november aan journalisten dat hij

Voronin richt zich op de EU, maar zoekt tegelijk verzoening met Moskou

het vredesplan dat Moldavië in 2003 verwierp, nieuw leven wil inblazen: "Wij geloven werkelijk dat het vredesplan dat toen is voorgesteld, effectief was en uitgevoerd had kunnen worden", aldus Sjoevalov.¹⁸

Tot slot

Vele analisten menen dat een belangrijke factor die een oplossing van het geschil in de weg staat, de persoonlijke belangen zijn van de leiders van Trans-Dnjestrïë en hun partners in Moldavië, Rusland en Oekraïne.¹⁹ Met andere woorden: de gevestigde belangen die deze actoren bij handhaving van de *status quo* hebben, zijn misschien sterker dan de krachten die gericht zijn op verandering.

Een belangrijke bijdrage die de EU kan leveren aan het 'bevroren' Moldavische conflict, is druk uit te oefenen op Chişinău om de corruptie aan te pakken en voor een vrije, open samenleving te zorgen. De EU heeft serieuze invloed in Moldavië en moet vaker verkondigen, dat hoe sneller de economie groeit en hoe vrijer de samenleving wordt, des te groter de kansen op EU-lidmaatschap zijn en Moldavië ook aantrekkelijker wordt voor de Trans-Dnjestrïërs. Dit vergroot de kansen op het lidmaatschap van de Unie, en dat ook als een met Trans-Dnjestrïë nieuw herenigde staat.

Nog belangrijker is echter dat de EU en de VS zich gezamenlijk op het hoogste niveau moeten gaan inzetten voor de oplossing van het geschil in een intensieve dialoog met Rusland en met behulp van Oekraïne. Inmiddels heeft de Russische minister van Buitenlandse Zaken, Sergei Lavrov, bij een bezoek aan Chişinău op 24 februari verklaard dat de 5+2-onderhandelingen weer hervat zouden moeten worden. Tegelijkertijd zei hij dat hij op korte termijn de mogelijkheid van een ontmoeting tussen de presidenten van Moldavië, Trans-Dnjestrïë en Rusland niet uitsluit.²⁰ Voronin verklaarde echter een paar dagen later dat hij deze, waarschijnlijk nog vóór de verkiezingen te houden ontmoeting slechts beschouwt als consultaties en een opmaat naar hervatting van de 5+2-onderhandelingen.²¹ Maar met zo'n trilaterale bijeenkomst vlak voor de verkiezingen zijn verrassingen niet uitgesloten. Voronin – die niet voor een derde termijn herkozen kan worden – heeft de bevolking immers beloofd als president het Trans-Dnjestrïëprobleem op te lossen. En Voronin is en blijft een onvoorspelbare en 'wendbare' politicus. Waarvan akte!

Generaal-majoor der mariniers b.d. mr. drs. C. Homan is als adviseur verbonden aan het *Clingendael Security and Conflict Programme*. Hij schreef dit artikel naar aanleiding van een werkbezoek aan Chişinău en Tiraspol (december 2008). De auteur dankt mr. Adriaan Jacobovits de Szeged, oud-speciaal vertegenwoordiger van de OVSE en de EU in Moldavië, voor zijn commentaar op een eerdere versie van dit artikel. De auteur blijft zelf verantwoordelijk voor de inhoud.

Wilt u reageren? Mail de redactie: info@atlcom.nl.

1. Denis Dyomkin, *Russia Warns Moldova against "Georgian Mistake"*, 25 augustus 2008.
2. Edward Lucas, *The New Cold War, How the Kremlin Menaces both Russia and the West*, herziene editie, Bloomsbury, Londen, 2009, pp. 169-211.
3. Z.R. Dittrich, 'Bessarabië, niet te vergeten', *Internationale Spectator*, oktober 1977, pp. 615-632.
4. William Hill, 'Making Istanbul a Reality: Moldova, Russia, and Withdrawal from Transdnistria', *Helsinki Monitor*, jrg. 13 (2002) nr. 2, pp. 130-133.
5. Christian Urse, 'Solving Transnistria: Any Optimist Left?', *The Quarterly Journal*, voorjaar 2008, p. 59. Het 14^e Sovjetleger was sinds 1956 in Trans-Dnjestrïë gestationeerd en bleef daar na het einde van de Sovjetunie om waarschijnlijk het grootste munitiedepot in Europa te beveiligen. Het aantal militairen is van 6.000 teruggebracht tot 2.600. Vele militairen die de tot *Operational Group of Russian Forces* omgedoopte eenheid verlieten, traden in dienst van het Trans-Dnjestrïsche leger.
6. Ian Traynor, 'Smugglers Run Rife on the New Frontline between East and West', *The Guardian*, 28 november 2008.
7. ec.europa.eu/external_relations/moldova/intro/index.htm.
8. *Remittances Last Year Totaled US\$1.65BN*, www.moldova.org (USA), 12 februari 2009.
9. Roxy Tacq, 'Frozen & Forgotten, Deel 1: Trans-Dnjestrïë', *JASON Magazine*, nr. 3, 2008, p. 24.
10. Thomas de Waal, *Transdnistria: A Family Quarrel*, 27 november 2008, Open Democracy News Analysis, www.opendemocracy.net.
11. Het bedrijf Sheriff is het grootste van Trans-Dnjestrïë en bestaat uit o.a. supermarkten, telecommunicatie- en bouwbedrijven. Het wordt in feite bestuurd door de Trans-Dnjestrïsche overheid en heeft een monopolie op de meeste producten.
12. Thomas Valasek, *Can the EU Thaw Frozen Conflicts?*, Centre for European Reform, Londen, 30 juni 2008.
13. Dumitru Ciubasenco, *Moldova's Communist Leader Seeks to Retain Hold on Power*, RFE/RL, 5 februari 2009, www.rferl.org/article-printview/1379779.html.
14. www.mfa.gov.md/img/docs/national-security-concept-of-the-RM.doc.
15. 'To Transnistria's Plan of Peace, Moldova Responds with Plan of War', *The Triaspol Times*, 2 juni 2008.
16. www.transparency.org/news_room/in_focus/2008/cpi_2008_table_report.globalintegrity.org.
17. *Russia Offers to Mediate Peace Deal for Moldova*, www.alert.org/thenews/newsdesk/LE610390.htm.
18. Steven Woehrel, 'Moldova: Background and U.S. Policy', *CRS Report for Congress*, 30 september 2008, p. 2.
19. *News Digest*, OSCE Mission to Moldova, 24-25 februari 2009, p. 2.
20. *Voronin: Moscow Meeting on Transdnistrian Settlement to Be Consultations*, Interfax, 27 februari 2009.